

HEYDƏR ƏLİYEV İDEYALARI ƏBƏDİYAŞARDIR

Azərbaycanın müasir tarixinin bir qərindən artıq mərhələsi müdrik dövlət xadimi, türk dünyasının fenomeni, əbədiyaşar Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Azərbaycan dövlətçiliyinin müasir tarixinə öz adını əbədi həkk etmiş bu nadir şəxsiyyətin, fenomenal siyasi xadimin ölkəmizə rəhbərlik etdiyi illər intibah, tərəqqi, milli oyanış, nəhayət, müstəqil dövlət xadimi kimi quruculuğu dövrü kimi qəbul edilir. Heydər Əliyevin siyasi və dövlət xadimi kimi fəaliyyətinin ən böyük nəticəsi quruculuğuna bilavasitə rəhbərlik edərək xalqımıza bəxş etdiyi müstəqil Azərbaycan Respublikası hesab olunur. Məhz bunun üçün 1969-cu ilin 14 iyul günü hər bir azərbaycanlının şərəflə yad etdiyi gündür.

Bu dövrdə ulu öndər Heydər Əliyevin həyata keçirdiyi daxili siyasət sayəsində Azərbaycanda milli özünüdərk, milli özünəqayıdış, milli vətənpərvərliyin gücləndirilməsi baxımından əhəmiyyətli addımlar atıldı. Milli şüurun inkişafı, milli tarixin öyrənilməsi, milli kadrların yetişdirilməsi, o cümlədən Azərbaycanda milli ruhun yüksəldilməsi istiqamətində keçirilmiş bir çox tədbirlər sonrakı dövrdə, millətimiz üçün, dövlətimiz üçün çox ciddi əhəmiyyət kəsb edir.

Tarixi faktlar göstərir ki, 60-cı illərdə də Azərbaycanın əhalisi və ərazisi qonşu Gürcüstan və Ermənistandan çox olduğu halda, SSRİ Dövlət Plan Komitəsi tərəfindən bu respublikaya ayrılan büdcənin həcmi nəinki artıq deyildi, əksinə, bir sıra hallarda azlıq təşkil edirdi. Heydər Əliyevin prinsipial mövqeyi sayəsində 1970-ci ildən başlayaraq bu ədalətsizliyə son qoyuldu. Sonralar SSRİ Dövlət Plan Komitəsinin sədri işləmiş N.K.Baybakov deyirdi ki, "Mən Heydər Əliyev qədər xalqına bağlı olan, onun üçün çalışan ikinci bir şəxs tanımıram". 1969-cu ilin sonunda Azərbaycan Dövlət Universitetinin 50 illik yubileyi ilə əlaqədar keçirilən rəsmi tədbirdə Azərbaycan rəhbərləri içərisində Heydər Əliyev ilk dəfə olaraq ana dilində - Azərbaycan dilində çıxış etdi. Əslində, bu çıxışla

O, Azərbaycan dilinin müdafiəsini, onun inkişaf perspektivlərini müəyyənləşdirdi. Bu dövrdə Heydər Əliyev tez-tez Azərbaycan şair və yazıçılarının, elm və sənət adamlarının yubileylərini keçirir, onları mükafatlandırır və yeni yaradıcılığa ruhlandırır. Heydər Əliyev milli ədəbiyyatımızın böyüklüyünü nümayiş etdirir, dilimizin zənginliyini təqdim edirdi. Məhz bu təməllər əsasında 1978-ci ildə Azərbaycan SSR Konstitusiyası qəbul edilərkən Azərbaycan dilinin dövlət dili kimi əks olunmasına nail olundu. Etiraf edək ki, o dövrdə dilimizə xor baxanlar, onu ikinci dərəcəli dil hesab edənlər də az deyildi. 1960-cı illərdə Azərbaycandan kənara təhsil almağa göndərilən gənclərin sayı olduqca az idi. Məsələn, 1969-cu ildə başqa ölkələrə təhsil almağa göndərilən gənclərin sayı cəmi 47 nəfər idi ki, onların da mütləq əksəriyyətini qeyri-azərbaycanlılar təşkil edirdi. Heydər Əliyevin cəsarəti və prinsipiallığı nəticəsində 1980-ci ilin əvvəli üçün bu rəqəm 1400-ə çatdırıldı. 1971-ci il iyunun 20-də azərbaycanlı gənclərdən zabit kadrları hazırlanmasında böyük rolunu C.Naxçıvanski adına Respublika Orta İxtisaslaşdırılmış internat məktəbi açdı.

Ulu öndərin qayğısının nəticəsi idi ki, təkcə 1980-ci ildə min nəfərə qədər gənc azərbaycanlı oğlan SSRİ-nin müxtəlif ali hərbi məktəblərinə təhsil almağa göndərilmişdi. Heydər Əliyevin Azərbaycana rəhbərlik etdiyi 1969-1982-ci illər Respublikamız üçün tikinti və quruculuq illəri kimi yaddaşlarda qaldı. Bu dövrdə 313 yeni sənaye müəssisəsi tikilib istifadəyə verildi. Etiraf edək ki, XX əsrin 70-ci illərinə qədər nəinki dünya ölkələrinin əksəriyyəti, hətta SSRİ respublikalarının çoxunda belə, Azərbaycan dedikdə yalnız Bakı və onun nefti başa düşülür, çox yerdə isə azərbaycanlılar başqa adlarla tanınırdı.

Bu gün isə Azərbaycan dünyanın ən sayılıb-seçilən, hörmət və ehtiramla adı çəkilən ölkələrindən birinə çevrilib, onun təməlini isə ulu öndər Heydər Əliyev qoymuşdur. Tam əminliklə söyləmək olar ki, Azərbaycanın dövlət suverenliyi və iqtisadi müstəqilliyi, sistemli şəkildə artan xarici iqtisadi əlaqələri, dünya iqtisadiyyatına get-gədə

daha dərindən inteqrasiya olunması 1970-1985-ci illərdə təməli qoyulmuş sosial-iqtisadi potensiala əsaslanır. Bu gün Bakıya, Azərbaycanın rayonlarına gözəllik, yaraşığı verən yüzlərlə yaşayış binaları, mehmanxanalar, ictimai binalar, məktəblər, mədəniyyət sarayları, iqtisadiyyatımızın nüvəsini təşkil edən fabriklər, zavodlar, nəhəng sənaye obyektləri, iri istehsal kompleksləri, su anbarları, deryaçalar, Kür su kəməri, yaşillıq zonaları, istirahət ocaqları, nəqliyyat infrastrukturunu, o cümlədən yurdun şimal-qərb ucqarını paytaxta bağlayan Bakı-Balakən dəmir yolu, Dağlıq Qarabağın mərkəzə — Bakıya bağlılığını artırmaq və orada Azərbaycan mühtitini canlandırmaq üçün görülən mühüm tədbirlər, o cümlədən Xankəndinə dəmiryolu çəkilməsi Heydər Əliyev zəkasının, onun yorulmaz fəaliyyətinin, bu böyük insanın bütün varlığına hopmuş Vətən sevgisinin nəticəsi idi.

XX əsrin 70-ci illərinin əvvəllərində Azərbaycanın ayrılmaz tərkib hissəsi olan Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayəti ilə əlaqədar qondarma problem ortaya atılarkən Heydər Əliyevin qətiyyətli mövqeyi bu avantüranın qarşısını aldı və hələ o zaman separatçılar və onların xaircədəki havadarları, erməni lobbisi anladı ki, nə qədər ki, Heydər Əliyev bu ölkəyə rəhbərlik edir, həmin xülyalar elə xülya olaraq da qalacaqdır. 1976-cı ildə Heydər Əliyev Sovet İKP MK siyasi bürosunun üzvlüyünə namizəd seçildi. 1982-ci il noyabrın 22-də isə o, SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini və Sov. İKP MK siyasi bürosunun üzvü oldu. Həmin vaxt SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin on iki müavini var idi və yalnız Heydər Əliyev birinci müavin idi. Bu isə o demək idi ki, dünyanın iki siyasi mərkəzindən birində Heydər Əliyev ən azı üç və ya dördüncü adam idi. Heydər Əliyev öz işgüzarlığı, peşəkarlığı, insanlarla qarşılıqlı ünsiyyət qurmaq bacarığı sahəsində 1983-cü il üçün SSRİ-də hakimiyyətə ən real namizəd idi. O dövr SSRİ xarici işlər naziri işləyən A.Qromıko deyirdi ki, "Bizim Siyasi büroda üç adam nisbətən cavandır: Romanov, Qorbaçov və Əliyev. Axıncı mənə daha xoş gəlir. Əliyev gözəl təşkilatçıdır, təmiz və ləyaqətli

adamdır". Lakin hakimiyyət başına gələn M.Qorbaçov elə ilk günlərdən Heydər Əliyev şəxsiyyəti qarşısında acizliyini görərək hər vaxtları onu uzaqlaşdırmaq siyasətinə başlayır. Bu işdə M.Qorbaçova erməni dostları da xüsusi canfəşanlıqla köməklik göstərirdilər. Qorbaçov komandasının riyakar siyasətinin nəticəsi idi ki, ölkədə türkdilli rəhbərlərə qarşı qərəzkarlıq kompaniyası başlayır, Qazaxıstanda Kunayevə qarşı, Kabardin - Balkar Muxtar Respublikasında Malbaxova qarşı və.s hadisələr bunu bir daha təsdiq edir. Nəhayət, 1987-ci ilin oktyabrında Heydər Əliyev tutduğu vəzifələrdən uzaqlaşdırıldı və cəmi bir ay sonra Qorbaçovun yaxın adamı olan Abel Aqambekyan noyabrın 17-də "Humanite" qəzetinə verdiyi müsahibəsində Dağlıq Qarabağın Ermənistanla verilməsinin məqsədəuyğun olması və bu barədə dövlət başçısına təklif verdiyi bildirildi. Qorbaçovun erməniləri dəstəkləməsi nəticəsində onlar 1988-ci ilin fevralından açıq fəaliyyətə keçdilər. Ozamankı Azərbaycan rəhbərliyi dövlətin və xalqın mənafeyini müdafiə edə bilmədi. Sovet xüsusi xidmət orqanları erməni təxribatçıları ilə birlikdə Sumqayıt hadisələrini törətdi.

Qısa zaman ərzində əzəli Azərbaycan torpaqları olan Zəngəzur, Göyçə, Qafan mahalında 215 azərbaycanlı kənd və qəsəbəsi zorla boşaldıldı, yüzlərlə insan yandırıldı, güllələndi, öldürüldü. M.Qorbaçovun rəhbərliyi ilə Heydər Əliyevin fiziki cəhətdən məhvi planı, ona qarşı şər və böhtan kompaniyası ilə müşayət olunurdu. Sonralar Heydər Əliyev özü deyirdi ki, acınacaqlı o idi ki, 30 ilə yaxın sıralarında çalışdığı Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsi indi onu quruluş əleyhinə olan bir şəxs kimi təqib etməyə başlamışdı. 1988-ci ilin mayında Ə.Vəzirovun Azərbaycanda hakimiyyətə gətirilməsindən sonra bu proses daha da sürətləndi. 1989-cu il aprelin 24-də, xahiş edirəm bu tarixə xüsusi diqqət yetirin, 24 apreldə Heydər Əliyev səhhətindəki problemlərlə əlaqədar Sov. İKP MK üzvlüyündən də azad edildi. Lakin bütün bu təqiblər böyük həyat görmüş, siyasi mübarizələrdə əzmkarlıq və cəsarət göstərmiş siyasi

lideri öz yoldan döndərə bilmədi. Azərbaycan xalqı fitnəkar siyasətin mahiyyətini yaxşı başa düşürdü. Heydər Əliyevin müdafiəsi və respublikanın ərazi bütövlüyünün qorunması xalqın həyatı məsələsinə çevrilirdi.

Ulu öndərin xoşbəxtliyi də məhz bunda idi. Bununla barışmaq istəməyən M.Qorbaçov 1990-cı ilin yanvarında görünməmiş cinayətə əl atdı. Yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə Sovet ordu hissələri Bakıya müdaxilə edərək dinc əhaliyə divan tutdu. Bu hadisə tarixə "Qanlı Yanvar" kimi daxil oldu. O zaman Moskvada olan ulu öndər həyatını təhlükəyə qoyaraq İlham Əliyevlə birlikdə yanvarın 21-də Azərbaycanın Moskvadakı Daimi nümayəndəliyinə gələrək jurnalistlər və ictimaiyyət nümayəndələri qarşısında bəyanat verdi. Bu dövrdə Azərbaycana rəhbərlik edən səriştəsizlərin ucbatından artıq vəziyyət son dərəcə çətinləşmişdi. Xalq öz müdrik oğluna inanır və qətiyyətlə onu tələb edir, Azərbaycanın nicat yolunu onda görürdü.

Dahi şəxsiyyət Heydər Əliyev 1990-cu il iyunun 20-də təyyarə ilə Bakıya gəldi və bu qayıdış xalqın inamını artırdı. İyulun 22-də isə Naxçıvanın mərkəzi meydanında 80 mindən çox insan Onun görüşünə çıxdı. 1990-cı il sentyabrın 30-da Heydər Əliyev Azərbaycan SSR Ali Sovetinə deputat seçildi. 1990-cı il noyabrın 17-də Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Soveti işə başlayarkən Heydər Əliyev sessiyanın sədri seçildi və Muxtar Respublika adından Sovet Sosialist sözlərinin götürülməsi, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin üçrəngli bayrağının Dövlət bayrağı kimi qəbul edilməsi, Ali Sovetin Ali Məclis adlandırılması qərara alındı. Noyabrın 21-də isə ilk dəfə olaraq 20 Yanvar faciəsinə siyasi qiymət verildi. 1991-ci il sentyabrın 4-də Heydər Əliyev Naxçıvan MR Ali Məclisinin sədri seçildi.

1992-ci ilin iyununda Əbülfəz Elçibəy Azərbaycan prezidenti seçildi. Lakin ölkə vətəndaş müharibəsinə doğru gedirdi. Azərbaycanın bir dövlət kimi varlığı təhlükə altında idi. Məhz o zaman, 1992-ci ilin oktyabrında bir qrup ziyalı Heydər Əliyevə "Biz sizi çağırıraq!" başlığı altında müraciət

etdi. 1993-cü ilin başlanğıcında ölkə artıq vətəndaş müharibəsi, parçalanmaq, bir dövlət kimi varlığını itirmək təhlükəsinin astanasında idi. Xalq nicat yolunu yalnız bu Böyük əvəzəlməz insanda görür, təkidlə ölkə rəhbərliyinə çağırırdı.

1993-cü il iyunun 15-də O, Ali Sovetə Sədr seçildi. 1993-cü il oktyabrın 3-də isə ümumxalq referendumunda gerçək lider ulu öndər Prezident seçildi. İqtisadiyyatın tamamilə bərhad halda düşdüyü, bir-birinin ardınca iki dövlət çevrilişi cəhdinin baş verdiyi bir zamanda Heydər Əliyev dühası xalqı bələlərdən xilas etdi. 1995-ci ildə müstəqil Azərbaycan Respublikasının demokratik Konstitusiyası qəbul edildi. Hüquqi, sosial, aqrar islahatlar həyata keçirildi. Azərbaycanın gələcək taleyində müstəsna rol oynayacaq Neft strategiyası qəbul edildi.

Bu gün praqmatik dövlət başçısı möhtərəm Prezidentimiz cənab İlham Əliyevin çevik və qətiyyətli, uzaqgörən iqtisadi siyasəti sayəsində qazanılan uğurlar daha da möhkəmləndirilmişdir. Dövlət başçısının rəhbərliyi ilə dayanıqlı və davamlı inkişaf edən, dünyada mövqeyi möhkəmlənən, regionun siyasi, iqtisadi və mədəni mərkəzinə çevrilən ölkəmiz daha böyük uğurlara doğru inamla irəliləyir. Özünəməxsus iqtisadi modeli ilə tanınan Azərbaycan hazırda inkişafının keyfiyyətə yeni və yüksək inkişaf mərhələsinə yaşayır. Ulu öndərin memarı olduğu müasir Azərbaycanın BMT Təhlükəsizlik Şurasına qeyri-daimi üzv seçilməsi, kosmosa rabitə və müşahidə peykləri çıxararaq dövlətlər sırasına daxil olması, bazar iqtisadiyyatına keçidin başa çatması, ölkəmizin donar dövlətə çevrilməsi son illərdə qazanılan kosmik uğurların yalnız bir hissəsidir. Bəli, siyasi və iqtisadi baxımdan sabit, davamlı və dayanıqlı tərəqqi yolu ilə irəliləyən Azərbaycanın bugünkü uğurları Heydər Əliyev siyasətinin onun siyasi varisi ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən qətiyyətlə davam etdirilməsinin məntiqi nəticəsidir.

İlqar MƏHƏRRƏMOV,
Göygöl Suvarma Sistemləri İdarəsinin
rəisi.